

Ochrona ptaków i nietoperzy

2018-03-13

Remonty „z głową”

Jak przeprowadzić prace modernizacyjne zgodnie z prawem, a jednocześnie bezpiecznie dla towarzyszących ludziom gatunków ptaków i nietoperzy?

1. Zaplanuj prace na czas, który będzie bezpieczny dla ptaków lub nietoperzy

To jest szczególnie ważne. W zależności od planowanego zakresu robót, część z nich, a nawet całość, można zrealizować w czasie, który będzie bezpieczny dla ptaków lub nietoperzy. Prace remontowe zwykle nie planuje się z dnia na dzień, więc warto uwzględnić, że w remontowanym budynku mogą mieszkać chronione zwierzęta.

2. Dowiedz się czy i jakie gatunki zwierząt zamieszkują budynek oraz czy są w nim miejsca, które w przyszłości mogą zostać przez nie zajęte

Planując wcześniej prace remontowe można w odpowiedniej porze roku (w okresie rozrodu ptaków i nietoperzy czy okresie zimowania nietoperzy) dokonać tzw. inwentaryzacji przyrodniczej. Powinna być ona wykonana przez osobę z wiedzą z zakresu biologii i ekologii gatunków, które mogą zamieszkiwać budynki. Wykonanie inwentaryzacji może pomóc zaplanować terminy prac tak, aby zostały przeprowadzone sprawnie i nie były szkodliwe dla zwierząt. Zminimalizuje to także koszty, ponieważ nie będzie ryzyka wstrzymania prac prowadzonych bez zezwolenia czy zapłacenia grzywny z tytułu popełnienia wykroczenia. Zdarzają się też przypadki, że mimo obecności ptaków i nietoperzy wokół budynku, nie jest on przez nie wykorzystywany. Dotyczy to głównie gatunków bytujących na drzewach. Warto więc robić ekspertyzy.

3. Zabezpiecz miejsca występowania zwierząt i wystąp o odpowiednie zezwolenie

Jeśli przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza wykaże obecność miejsc, które mogą zostać zajęte przez ptaki lub nietoperze (w szczególności szczeliny w elewacji i przestrzeń stropodachu), należy je we właściwym czasie (np. po zakończeniu okresu rozrodu ptaków, po okresie zimowania nietoperzy) zabezpieczyć przed możliwością ich zajęcia przez zwierzęta w kolejnym sezonie (np. przez zamknięcie wlotu kratką). Jeśli inwentaryzacja potwierdziła obecność zwierząt (fakt odbycia rozrodu ptaków lub nietoperzy, bądź zimowania nietoperzy), miejsca takie są siedliskami gatunków, a więc podlegają ochronie prawnej i na ich zabezpieczenie, a docelowo często zniszczenie poprzez trwałe zamknięcie, należy uzyskać zgodę właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

4. Zachowaj czujność

Nawet w przypadku, kiedy ekspert nie stwierdzi obecności gatunków chronionych w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej, a potencjalne miejsca zostaną zabezpieczone przed zasiedleniem przez zwierzęta, może się zdarzyć, że w trakcie prac jakiś gatunek ptaka przystąpi do rozrodu w remontowanym obiekcie. Należy o tym poinformować wykonawcę prac i ustalić tryb postępowania w takiej sytuacji, np. kogo zawiadomić, jakie czynności wykonać lub od jakich się wstrzymać. W przypadku wcześniejszego uzyskania decyzji regionalnego dyrektora ochrony środowiska (np. na niszczenie siedlisk czy też płoszenie ptaków w okresie ich rozrodu i wychowu młodych), wykonawcę należy poinformować o warunkach posiadanego zezwolenia, udostępnić kierownikowi budowy kopię decyzji oraz zobowiązać go do odpowiedniego poinstruowania pracowników. Można też zabezpieczyć się przed „niespodziankami” zatrudniając nadzór przyrodniczy - ornitologa, a w przypadku obecności nietoperzy, chiropterologa, który będzie odpowiedzialny za dogłębne prace i przekazywanie bieżących wskazań wykonawcy.

5. Zrób coś „ponad”

Ptaki i nietoperze to sprzymierzeńcy ludzi w walce z uciążliwymi owadami. Po zakończonym remoncie - korzystając z rozstawionych rusztowań - warto zastanowić się nad zawieszeniem kilku skrzynek lęgowych dla jerzyków, wróbli czy nietoperzy. Zwierzęta z pewnością odwiedzają się zjadając owady.

Ptaki i nietoperze w naszym sąsiedztwie to gatunki pod ochroną

Ptaki i nietoperze są trwale związane z obiektami budowlanymi. Często nawet nie zdajemy sobie sprawy, że dzielimy z nimi miejsce zamieszkania. Ptaki widujemy tylko przesiadujące na drzewach, dachach czy parapetach, a nietoperzy nie widzimy wcale. Nieświadomość ta trwa do momentu, kiedy budynek musi zostać wyremontowany. Wtedy często następują ptasie i nietoperzowe dramaty - strącane są gniazda z jajami, stropodachy są zamykane, mimo obecności w nich żebrzących o pokarm piskląt, szczeliny w elewacji są zaklejane i zamalowywane, mimo śpiących w nich nietoperzy.

Choć tylko niektóre zamieszkują w budynkach, wszystkie występujące w Polsce gatunki nietoperzy i ptaków są objęte ochroną prawną - nawet miejskie gołębie oraz „pospolite” wróble i kawki.

Chronionych ptaków i nietoperzy nie wolno:

- zabijać,
- okaleczać,
- płoszyć,
- niepokoić,
- niszczyć ich siedlisk - miejsc rozrodu, wychowu młodych, schronień (na czas dnia i w trakcie zimy, jak ma to miejsce w przypadku nietoperzy),
- utrudniać dostęp do nich - wyjątkiem jest gołąb miejski, którego siedliska i gniazda podlegają ochronie tylko w trakcie obecności piskląt w gnieździe.

Naruszenie zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych bez odpowiedniego zezwolenia lub wbrew jego warunkom jest wykroczeniem i podlega karze grzywny, a nawet aresztu.

Przepisy chroniące ptaki i nietoperze bytujące w budynkach

- Ustawa o ochronie przyrody
- Rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt
- Ustawa o ochronie zwierząt
- Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie
- Prawo budowlane
- Kodeks karny

Jak reagować na nieprawidłowości

Nawet najlepsze przepisy nie zastąpią ludzkiej wrażliwości. Dlatego jeśli stwierdzimy, że zaplanowane lub trwające prace remontowe zagrażają występującym w budynku ptakom lub nietoperzom - reagujemy. Rozmowa i okazanie folderu informacyjnego wykonawcy prac, władzom spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej mogą wystarczyć do przerwania prac zagrażających zwierzętom, zasięgnięcia fachowej porady i dokończenia robót w zgodzie z przepisami. Jeśli jednak okaże się, że to nie wystarczy, można powiadomić policję i - w miarę możliwości - zrobić zdjęcia prezentujące nieprawidłowości. Często dopiero pojawienie się służb mundurowych pozwala na szybkie, chociaż doraźne, wstrzymanie prac zagrażających ptakom i nietoperzom.

Jedynym podmiotem mogącym trwale wstrzymać prace budowlane jest powiatowy inspektor nadzoru budowlanego, którego również należy zawiadomić o toczących się pracach budowlanych, bezpośrednio zagrażających zwierzętom.

Często pierwszym podmiotem, do którego zgłaszane są informacje o remontach i pracach modernizacyjnych zagrażających zwierzętom jest właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska - i oczywiście można to robić. Regionalny dyrektor może wszcząć postępowanie dotyczące wystąpienia szkody w środowisku. Jednak organy ochrony przyrody nie mają takich uprawnień, jakie przysługują policji (np. legitymowania osób i żądania informacji), dlatego też nie mają możliwości podjęcia natychmiastowej interwencji w terenie, zaraz po otrzymaniu zgłoszenia. W trakcie interwencji cenna jest często każda minuta, dlatego pierwszym krokiem do ochrony ptaków i nietoperzy jest wyrażenie sprzeciwu i zawiadomienie policji.

Zwierzęta na i w budynkach oraz miejsca, która najczęściej wykorzystują

Gatunki ptaków najczęściej gniazdujące na i w budynkach:

- oknówka (lęgi: kwiecień/maj - sierpień),
- jerzyk (lęgi: maj - sierpień),
- wróbel, mazurek (obecność: cały rok, lęgi: marzec - sierpień),

- pustułka (obecność: cały rok, lęgi: marzec/kwiecień – lipiec),
- kawka (obecność: cały rok, lęgi: marzec/kwiecień – czerwiec),
- gołąb miejski (obecność i lęgi: cały rok);

Nietoperze w budynkach:

- kolonie rozrodcze: mroczek późny, nocki, karliki,
- zimowanie: borowiec wielki, mroczek posrebrzany, mroczek późny, karliki;

Wykorzystywane miejsca:

- stropodach: jerzyk, kawka, wróbel, gołąb miejski, nietoperze (zima),
- szczeliny w elewacji: jerzyk, wróbel, mazurek, nietoperze (zima),
- miejsca związane z rurami spustowymi: jerzyk, wróbel, gołąb miejski,
- strych: gołąb miejski, nietoperze (lato),
- wnęki balkonowe i okienne: oknówka, gołąb miejski, pustułka;

Pliki do pobrania:

[Ptaki i nietoperze w miastach](#) - plakat A3 (plik PDF, 1,67 MB)

[Ptaki i nietoperze w miastach](#) - plakat A4 (plik PDF, 1,64 MB)

[Ptaki i nietoperze w miastach](#) - folder 360x170 mm (plik ZIP, 9,41 MB)

Bezpieczeństwo ptaków na liniach elektroenergetycznych

Linie elektroenergetyczne mogą stanowić poważne zagrożenie właściwie dla wszystkich gatunków ptaków lotnych.

Jednak największe niebezpieczeństwo grozi ptakom wędrującym nocą, w stadach. Narażone są w szczególności ptaki duże, ciężkie, mające ograniczone możliwości manewrowania. Wyróżnia się trzy podstawowe typy zagrożeń dla ptaków ze strony linii i sieci elektrycznych: porażenie prądem, kolizje oraz zmniejszenie dostępności obszarów wykorzystywanych jako miejsca postoju i zimowiska.

Śmiertelność powodowana porażeniem prądem notowana jest głównie w przypadkach, gdy mamy do czynienia ze źle zaprojektowanymi słupami sieci średniego napięcia. Zagrożone są te gatunki ptaków, które wykorzystują takie słupy jako miejsca odpoczynku, noclegu lub gniazdowania, czyli w szczególności: bociany, sowy, ptaki szponiaste, a także gołębiowate czy krukowate.

Do bezpośredniej kolizji, czyli zderzenia ptaków z przewodami elektroenergetycznymi dochodzi natomiast głównie w warunkach słabej widoczności, o świcie lub zmierzchu, przy zachmurzeniu, opadach albo nocą. W wyniku wypadków z udziałem ptaków może również dojść do uszkodzeń instalacji technicznych linii energetycznych.

Ze zmniejszeniem dostępności obszarów wykorzystywanych przez ptaki jako miejsca postoju i zimowiska mamy zwykle do czynienia w sytuacji, gdy linie przecinają otwarte przestrzenie oraz siedliska ptaków (np. obszary wodno-błotne).

Stały Komitet Konwencji Berneńskiej zatwierdził [rekomendację nr 110 \(2004\)](#), dotyczącą zminimalizowania negatywnego wpływu nadziemnych urządzeń elektroenergetycznych (linii elektroenergetycznych) na ptaki. Zostały również opracowane praktyczne wytyczne w tym zakresie, z którymi można zapoznać się pod poniższym linkiem.

[Ochrona ptaków przed liniami energetycznymi - praktyczny przewodnik](#)